

Ledeni raj Patagonije

TEKST Mirjana Stanojlović

GLEČER PERITO MORENO

Argentina, čudesna zemlja neprevaziđenih prirodnih lepota i gordih ljudi osobenog temperamenta i identiteta, turbulentne istorije, konglomerat kultura, zemlja gustih prašuma i moćnih reka, nepreglednih ravnica na jednom, gigantskih glečera i oštih planinskih vrhova na drugom kraju, koja mami da je otkrivete i doživljavate...

Put me vodi u zabačeni deo argentinske Patagonije, a moj cilj je Perito Moreno, enigmatično, nedovoljno poznato i intrigantno ime, koje se odnosi na glečer sakriven u bespućima ovog beskrajnog prostiranja. Ideja da jednom odem i vidim ga, koliko god bila suluda, nije me napuštala. Pripreme su dugo trajale i sastojale se u prikupljanju svih mogućih informacija, počevši od toga gde se on zapravo nalazi i kako se do njega dolazi. Da li uopšte postoji neko prevozno sredstvo za kraj sveta? Ko tamo odlazi osim naučnika i istraživača?

Jedan od retkih poznavalaca ove oblasti, pisac Brus Četvin, za Patagoniju je rekao da je opasna zavodnica koja baca čini, a neko drugi da više nikada niste ista osoba kad jednom ugledate Perito Moreno. Borhes je fasciniran njime zaključio da, koliko god puta ga posetili, uvek će vam se činiti da ga vidite prvi put.

Novembar je u Argentini prolećni mesec sa idealnom temperaturom između 20 i 27 stepeni C, gotovo bez vlage. Buenos Aires se budi okupan suncem, sav u pastelnim tonovima ljubičaste žakarande. Nedelja je, danas napuštam prestoni-

cu i krećem put Patagonije, gotovo 3.000 km na jug. Iz kofera izbacujem sve letnje stvari i ostavljam gojzerice, wind-stopper jaknu, polar, šal, kapu, rukavice. Svaki drugi let na semaforu aerodroma Ezeiza označavao je moju destinaciju, gradić El Calafate, ukupno osam dnevno, što mi se učinilo kao prava invazija na Patagoniju. Svet se definitivno promenio i sve više čezne za neistraženim prostranstvima, koja su čini se, sve lepša što su udaljenija. Ubrzo ću se uveriti da je oblast Nacionalnog parka "Los Glaciares" postala prava meka.

Avion nacionalnog prevoznika "Aerolineas Argentinas", popunjen do poslednjeg mesta, poleteo je u vrelo popodne ka dalekoj, nedovoljno naseljenoj, često nepristupačnoj, tako neodoljivo privlačnoj Patagoniji. Tek ću se za koji sat i sama uveriti u reči Brusa Četvina, zaljubljenika ovog ogromnog prostiranja koje se proteže na više od 900.000 kvadratnih kilometara, dosežući do Ognjene zemlje koju Argentinanci zovu Fin del Mundo (kraj sveta), jer to i jeste: "Patagonija! Opasna je to ljubavnica. Baca čini. Čarobnica! Uzmete u naručje i više ne pušta." Patagonija za-

je krajem jeseni emigriralo na sever u toplije krajeve, jer su u provinciji Santa Cruz ostajali bez hrane, a na proleće se vraćali. Tokom jedne takve seobe, neka onemoćala starica iz plemena je po starom zakonu prirode, bila je ostavljena da ne bi zadržavala ostatak plemena. Napravila je sebi kolibu i tu ostala da čeka poslednji trenutak.

Kad su se pripadnici plemena Teuelce na proleće vraćali u svoj stari kraj, zatekli su staricu živu i zdravu, koja im je poručila da više neće morati u jesen da ostavljaju svoje domove jer će ubuduće imati dovoljno hrane preko cele zime. Dok im je to govorila začula se grmljavina, grom je udario u staričinu kolibu, a na njenom mestu pojavio se prekrasan žbun sav prekriven mirisnim žutim cvetovima. Sredinom leta, cvetove su smenili plodovi divnog ukusa. Od tog dana, i ljudi i ptice su prestali da se sele. Teuelce su ovo voće nazvali "calafate", uvrstili su ga u svoju svakodnevnu ishranu i njegovo seme posejali po celoj regiji. Njihova izreka kaže: "Onaj ko okusi kalafate, vratiće se ponovo".

Ovaj mali slikovit gradić deluje krajnje idilično u kasni sumrak sa svojim bajkovitim planinskim kućama u kojima su smešteni restorani i prodavnice, knjižare i zanatski centri poetičnih naziva "Pueblo Indio", "Knjižara i kafe kod Borhesa i Alvareza". U dućanima prehrambene robe na istaknutim mestima su teglice sa džemom od kalafate. Mnogo je sveta na ulicama, svi su dobro utopljeni i vidno raspoloženi iako vetar ne prestaje da nosi i zanosi. U restoranima se priprema najčuveniji specijalitet Argentine - "Cordero Patagonico", patagonijsko jagnje na rošti-

hvata trećinu ukupne površine Argentine. Pored raznih lepota kojima obiluje, krasi je planinski venac Anda sa florom, faunom, rekama, jezerima, glečerima i šumama.

Po napuštanju ravnice La Plata u kojoj se ugnezdio Buenos Aires, pojavljuje se mesečev pejzaž u tonovima sepije, sastavljen iz brdovitih predela bez ijednog drveta, kuće, puta ili bilo kog znaka života, čiju monotoniju remete samo mnogobrojna jezera, neobično tirkizne boje. I tako celom trasom.

Aerodrom u El Calafateu je prepun sveta sa svih meridijana, koji je ovde došao samo sa jednim ciljem, da vidi veličanstveni Perito Moreno. Dočekuje me jedno lepo, nasmejano lice Indijanke koja će narednog dana biti moj vodič. Po izlasku iz zgrade, snažno me zanosi brišući vetar koji duva gotovo cele godine i čija silina izbacuje iz ravnoteže. Indijanka koja se

nekim čudom zove Natalija proverava da li smo svi dobro opremljeni i utopljeni jer, iako je proleće, čeka nas boravak u prilično surovom klimi.

Celom dužinom, put vodi pored najvećeg argentinskog jezera Lago Argentino na čijem jednom kraju leži grad, a na drugom, 80 km dalje glečér Perito Moreno. Do grada se vozimo 23 km i Natalija koristi priliku da nas upozna sa njegovim istorijatom i nastankom, neprestano prelazeći sa španskog na engleski. El Calafate se nalazi na jugu Patagonije, u provinciji Santa Cruz od čijeg je glavnog grada Rio Galjegosa udaljen 320 km. Leži u patagonijskoj stepi gde količina padavina dostiže svega 300 mm godišnje i u čijoj okolini nema obradivog zemljišta, pa se sve namirnice donose iz Buenos Airesa. Kilometrima unaokolo on je jedino naseljeno mesto i zovu ga prestonicom glečera.

Tek od 2000. godine kad je dobio međunarodni aerodrom, ovde dolaze prvi avanturisti sa ciljem da krenu u ekspediciju na glečere, grad doživljava procvat i počinje naglo da se razvija. Posle deset godina ovo je postala jedna od najpoželjnijih destinacija i hotel se mora rezervirati bar dva meseca unapred, jer je priliv turista ogroman o čemu govori i podatak o broju letova iz prestonice.

Za El Calafate je vezana lepa i poetična legenda. Grad je dobio ime po bobičastom voću "calafate" koje je rasprostranjeno u celoj regiji i podseća na nekog daljeg rođaka naše borovnice. Koristi se sveže, ali takođe se prerađuje u džem, sokove i vino, od njega se prave razni kolači, pite i prelive. A postoji razlog zašto je gradić dobio ime baš po njemu.

Naime, u davna vremena ove krajeve je naseljavalo indijansko pleme Teuelce, koje

nepredvidiva. Oko broda koji je usporio i mili duž impozantnog plavo belog zida čiju je veličinu nemoguće proceniti, jer u blizini nema ničega sa čime se može porediti, svuda plutaju manje i veće sante. Fascinira me apsolutna tišina ovog predela koju jedino remeti šuštanje kišnih kapi. Posle jednog sata plovidbe, vraćam se na obalu i dalje nastavljam autobusom do velikog platoa, gde se nalazi ulaz u Nacionalni park i turistički centar smešten u planinskoj kući sa velikim restoranom, suvenirnicom, prostorijama za osveženje, menjačnicom i terasom sa pogledom na glečer.

Nacionalni park glečera koji je otvoren 1937, proteže se od čileanske granice na zapadu sve do puste patagonijske stepe na istoku i zauzima ukupno prostranstvo od 600.000 hektara sa preko 300 glečera, koji se pružaju u dužini od 360 km sa obe strane Anda, formirajući deo Patagonijskog ledenog pojasa, drugog po veličini posle Antarktika. U okviru Parka su dva jezera, Lago Argentino i Lago Viedma sa svojih 13 glečera, među kojima su dva najlepša i ujedno najpristupačnija, Moreno i Upsala.

Glečer Upsala, koji je dobio ime po švedskom univerzitetu u Upsali gde postoji katedra za izučavanje glečera, najveći je po veličini u Južnoj Americi. Njegova površina je 870 km², dugačak je 60 km, a širok 10 km i pristupačan je samo sa vode u delu jezera po kome plutaju gigantske sante leda, koje vetrovi raznose sve do njegovog suprotnog kraja.

Svaki od glečera je interesantan na svoj način, ali samo je Perito Moreno zvezda među njima, jer ima moć da vas zavede svojom lepotom. U susretu sa njim istog trena posta-

lju, jer je ova regija vekovima poznata po gajenju ovaca.

Nažalost, vremenske prilike u ovom delu stepe vrlo su promenljive i dan je osvanuo siv i kišan. Dok autobus napušta El Calafate, na desnoj strani nas prate tirkizne vode jezera, a levo se redaju farmerske kuće, koje ovde nazivaju "estancia" i manja stada ovaca. Estansije su ogromna imanja raštrkana od celoj Argentini, koja su često zbog retke naseljenosti zemlje nekad međusobno udaljena i po više stotina kilometara. Postepeno stepa ostaje iza nas i dočekuje nas potpuno drugačiji predeo gorostasnih šumovitih planina i ekstremne divljine.

Sa površinom od skoro 1.600 km², Lago Argentino je najveće jezero u Argentini i treće po veličini u Južnoj Americi. Leži na nadmorskoj visini od 185 metara, dugačko je 60 km, a širina mu se kreće od 14 do

20 km. Vodom se snabdeva od glečera i dubina mu je između 35 do čak 300 metara. Specifična boja jezera potiče od fine prašine nazvane glečersko mleko, koja nastaje kao rezultat abrazije glečera.

Ovaj jedinstveni eko sistem obuhvata životinjske vrste kao što su lisica, puma, ris, patuljasti armadilo, tvor, jelen, južno-američki noj, kao i guanakosi koji bezbrižno grickaju travu na padinama pored puta. U Parku obitava 115 vrsta ptica, među kojima su soko, ćubasta kreba, flamingo, andska guska, Magelanov detlić, ibis, crnovrati labud, kao i više vrsta pataka, jastrebova i orlova. Malo je srećnika koji uspeju da ugledaju kondore kako krstare nebom iako je ova zaštićena zona njihovo carstvo. Vegetaciju čine "lenga" šume, čempresi, žbunje kalafatea i ostale vrste rastinja kojih nema u Evropi. I ovde je proleće i uprkos neposrednoj blizini ledenih

divova i veoma svežem vazduhu, sve je u cvetu. Najupadljivije drvo je "notros" sa krupnim crvenim cvetovima čija raskoš pre podseća na neku vrstu sa Mediterana, nego ledenog pojasa Patagonije, svega 800 km od najjužnijeg naseljenog grada na planeti - Ušujaje.

A onda dolazimo do vidikovca odakle se pruža prvi panoramski pogled na Perito Moreno, koji je do tada bio dobro ušuškan i sakriven među brdima Anda. Ovo mesto se zove "Okuka uzdaha", gde se zaista ispuštaju prvi uzdasi...

Nedaleko odatle ukrcavam se u katamaran i krećem na nautički safari. Katamaran plovi prema južnoj strani glečera Perito Moreno, koju od severne deli Magelanovo poluostrvo. Skiperi tačno znaju koja je bezbedna razdaljina do koje mogu da se približe glečeru, jer su odvajanja ledenih gromada česta i

jete i sami deo jednog drugog univerzuma. Sa koje god tačke se posmatra, uvek se pruža fantastičan pogled koji delimično zaklanjaju samo stabla jelki i drugog drveća. Obilazak nacionalnog parka je celodnevna avantura po uzdignutim platformama celom površinom parka, koje krivudaju, penju se i spuštaju, u vidu lavirinta, i koje vas vode tačno na ono mesto odakle ste krenuli, tako da nema bojazni da ćete zalutati ili naporno hodati po neravnom i klizavom terenu. Šume oko Perita Morena obiluju cvetnicama kao što su razne vrste orhideja, ljubičica, zevalica, anemona i puzavica.

Glečer Perito Moreno, kao kakva nepregledna lavina krivuda dužinom od 30 km kroz obronke Kordiljera, a završava svoj put u jezeru Lago Argentino, kao gorostasni ledeni zid čiji je frontalni deo širok 5 km, dok mu je prosečna visina 75 m. Pod vodom dostiže dubinu preko 100 metara. Glečer ima

površinu od 257 kvadratnih kilometara. Perito Moreno je sasvim specifičan glečer, jer dok se svi ostali glečeri povlače, on je jedini na planeti koji konstantno raste. Kao i ostali glečeri u regiji, nastao je vekovnim akumuliranjem snežnih padavina i u stalnom je pokretu, s tim što je u njegovom slučaju uvek veća količina nagomilanog snega od one koja se otopi.

Glečer gleda na Magelanovo poluostrvo od koga ga deli uzani "Kanal ledenih vrhova". Šireći se neprestano, svakih nekoliko godina on se približi kopnu i udari u poluostrvo, razdvajajući tako jezero na dva dela, formirajući branu od leda. Kao posledica ove pojave, nivo vode u novonastalom jezeru počinje da raste i polako razara masu glečera, formirajući luk. Kad pritisak vode dostigne najveću tačku, luk se obrušava uz spektakularan prizor i zaglušujuću buku koja potpuno poremeti mir i tišinu ovog

predela. Rapture Perita Morena spadaju u jedan od najatraktivnijih prirodnih fenomena, koji se dešava svakih nekoliko godina privlačeći fotoreportere i mase turista iz celog sveta, koji strpljivo čekaju ovaj trenutak, zauzimajući svoje mesto na ogradi vidikovca još u toku noći.

Glečer je dobio ime po Dr. Francisku Morenu, prvom argentinskom istraživaču Patagonije. Njegov nadimak je bio "Perito" (ekspert) i otuda ime koje je dato glečeru. Moreno je odlazio u bespuća Patagonije kad je to bila potpuno neistražena teritorija kojom je suvereno vladalo pleme Teuelče i kada se oko nje Argentina sporila sa Čileom. Prvi je oplovio jezero koje je nazvao Lago Argentino, ali ironijom sudbine nikada nije stigao do glečera koji će poneti njegovo ime zbog jake oluje koja je zadesila jezero u vreme njegovog boravka. Više puta je bio zarobljen od strane indijanskih plemena i imao skoro fatalne susrete sa divljim životinjama, ali se svaki put triumfalno vraćao u Buenos Aires sa velikom količinom geografskih podataka i arheoloških otkrića. Kao osnivač Naučnog društva Argentine i izvršni poznavalac Patagonije, bio je glavni učesnik u konačnom određivanju granica sa Čileom.

Ovim predelom vlada totalna tišina, koju jedino remeti neprestano krckanje i škripanje, pa i posetioci nehotice šapuću među sobom, sve dok tišinu naglo ne prekine grmljavina kada zid visine 70 metara iznenada puca i obrušava se u tirkizne vode jezera uz zaglušujuću buku, praćenu ehom, prigušujući aplauze posetilaca. Utisak je da čitav pejzaž grmi pred vašim očima uz specifičan huk vode dok santa isplivava na površinu, izbacujući ogroman beli oblak, gde ostaje da pluta dok je struja ne odnese dalje.

Ljudi načičkani na ogradi bez reči i daha posmatraju ovaj performans prirode, dok tajanstveni raj Patagonije velikodušno otkriva svoju savršenu lepotu, iako naučnici još ne pronalaze objašnjenje zašto Perito Moreno neprestano povećava svoju zapreminu, dok se ostali glečeri povlače i smanjuju.

Napuštam park, mada je teško odvojiti pogled od gigantske ledene tvrđave i svetlucajućeg lavirinta svih mogućih plavičastih tonova, od pastelnih do modrih, tako veličanstvenih da zaslužuju da ostanu sa nama do kraja vremena. Dok sedim u restoranu i grejem dlanove na toploj šolji kafe, razmenjujem utiske sa slučajnim prijateljima i prisećam se upozorenja Brusa Četvina sa početka ove priče koje mi izmamljuju osmeh i nagoni na razmišljanje: "Čarobnica! Uzme te u naručje i više ne pušta". Bez sumnje, to je Patagonija. ■